

15. HET ANTIPEST BELEID

15.1 Inleiding

Slachtoffers van pesten hebben het in de school erg moeilijk. Angst, verdriet en eenzaamheid zijn voor hen dagelijks terugkerende gevoelens. Soms wordt het voor hen onhoudbaar, worden kinderen depressief, ziek, of erger nog ... plegen jongeren zelfmoord.

Ouders willen niet dat hun kind dit ooit overkomt. Toch is het evenmin een pretje als ze horen dat hun kind zelf een pestkop is. Het doet pijn als anderen hun kind beschuldigen, hoe lastig hun kind thuis ook mag zijn. Vergeet ook niet dat kinderen die als 'toeschouwers' worden beschouwd onder pesten zullen lijden. Uit angst voor de pesters gaan ze meedoen aan de pesterijen. Er ontstaat een klimaat van onveiligheid, waarin kinderen zich onoprecht en asociaal gedragen. Spontaan en vrij samen spelen en leren is er niet meer bij ...

Ook hier kunnen wij als kleinere school een meerwaarde bieden : de familiale sfeer op onze school biedt de mogelijkheid om dichter bij de kinderen te staan en vlugger pesterijen (of plagerijen ?) op te vangen. We moeten echter waakzaam zijn en via de verschillende kanalen attent zijn voor "pesten". Het is de taak van het volledige schoolteam om de vinger aan de pols te houden tijdens klassenraden, via communicatiekanalen van de kinderen (gevoelensbord, gevoelensdoos, klasbox,, praatjuf op de website ...) en tijdens leerlingenraden.

Een positief schoolklimaat is erg belangrijk om pesten te voorkomen en aan te pakken. Een schoolbrede aanpak biedt het meeste kans op succes, waarbij iedereen op en rond de school meewerkt aan het welbevinden van de kinderen. Het gaat dan onder andere over het scheppen van een sfeer van gastvrijheid, wederzijds respect en participatie.

15.2 Begripsomschrijving

Pesten is gewelddadig en meestal herhaald gedrag van één of meerdere personen, met de bedoeling om andere(n) schade toe te brengen. Wie wordt gepest, kan zich meestal niet verdedigen. Er is een ongelijke machtsverhouding tussen diegene die pest en diegene die wordt gepest.

Vormen van pesten

Pesten kan verschillende vormen aannemen.

- *Lichamelijk: slaan, duwen, ...*
- *Materieel: stelen, spullen beschadigen, ...*
- *Verbaal: uitlachen, schelden, seksistische, racistische uitspraken of opmerkingen, S*
- *Seksueel: ongewenste uitspraken of opmerkingen, geruchten, aanrakingen, aanranding, ...*
- *Sociaal en relationeel: uitsluiten (geen aandacht krijgen, genegeerd worden, ...), lastigvallen (stalken), roddelen, geruchten verspreiden, ...*

Kernelementen van pesten

Kinderen die pesten zijn altijd sterker of worden als sterker gezien dan kinderen die gepest worden. Kinderen die gepest worden of omstaander zijn, leren schrik te hebben voor de macht van diegenen die pesten. Kinderen die pesten vertrouwen er sterk op dat niemand iets verder vertelt over de situatie. Ze hebben de omstaanders nodig om hen aan te moedigen, toe te kijken en verder niets te doen.

Pesten gebeurt vaak op een geplande, systematische manier. Pestsituaties kunnen een korte periode duren, maar kunnen evengoed een langere periode voorkomen. Het gebeurt soms heel zichtbaar, maar vaak ook achter de rug. Hierdoor is het niet altijd gemakkelijk vast te stellen.

Kinderen die pesten kunnen dat in hun eentje doen of in groep. Ze kunnen één, twee of meerdere kinderen pesten.

Pesten kan op veel verschillende plaatsen gebeuren: in de gangen, klaslokalen, op de speelplaats, in de bibliotheek, de turnzaal, tijdens feesten en schooluitstappen, onderweg naar school, maar ook via gsm of internet.

Pesten met elektronische middelen is cyberpesten. Het kan gaan om:

- *een webpagina of blog maken waarbij de maker doet alsof hij iemand anders is.*
- *iemand anders laten doorgaan voor de maker van foto's en filmpjes of de schrijver van berichten op internet.*
- *dingen elektronisch doorgeven aan één of meer personen of op een website zetten die toegankelijk is voor één of meer personen.*
- *geruchten, kwetsende foto's, ideeën en commentaar verspreiden via gsm, sms, sociale media en websites.*

Pesten is niet hetzelfde als plagen. Plagen is onschuldig, voor het plezier, er is respect voor elkaar en het kind blijft opgenomen in de groep. Het plagen houdt op als één van de kinderen het niet meer leuk vindt!

Het verschil tussen pesten en een conflict

Pesten is niet hetzelfde als een conflict hebben. Conflicten horen bij het leven, pestsituaties niet. Pesten mag nooit gezien worden als een normaal verschijnsel in de dagelijkse omgang.

Conflicten draaien om onenigheid of meningsverschillen tussen kinderen die in een gelijke machtspositie zitten. In een conflict zijn er twee kanten aan het verhaal, beide partijen kunnen de situatie beïnvloeden. De emoties kunnen hoog oplopen, een slecht aangepakt probleem kan zelfs leiden tot geweld. Conflicten zijn vervelend maar komen regelmatig voor in het dagelijks leven. Het is bovendien nuttig voor kinderen om te leren ruzie maken en conflicten op te lossen. Leer kinderen omgaan met kritiek en om hun ideeën goed te verwoorden. Dat is de basis voor goede relaties, een fijne schoolsfeer en een gezonde samenleving.

Een conflict wordt opgelost via 'conflictoplossing' en vaardigheidstraining, terwijl een pestsituatie om een andere aanpak vraagt. Soms worden echter conflictoplossingen gebruikt om het pesten aan te pakken en te voorkomen. Dit kan schadelijke gevolgen hebben voor wie met pesten geconfronteerd wordt.

Stel je in de plaats van een kind dat moet 'samenzitten' met de persoon door wie het gepest wordt. Het moet beangstigend zijn voor een kind om zagezegd de 'problemen te moeten uitpraten'. Het kind zal zich onveilig voelen en bang zijn om aan volwassenen het verhaal te vertellen. Wellicht vreest het kind dat een gesprek de situatie alleen maar erger zal maken. Door te vragen de problemen uit te praten, wordt ook de indruk gewekt dat beide partijen een eigen versie hebben en beiden schuld treffen. Door pesten als een conflict te benaderen kan de schade dus nog vergroten.

15.3 Onze aanpak in 10 afspraken

Afspraak 1

Elke leerkracht heeft met de kinderen in het begin van het schooljaar een kringgesprek over pestgedrag. Ze bespreken samen wat pesten is. De meester of de juf laat duidelijk voelen dat zo'n gedrag op onze school niet thuishoort en dat hij of zij het niet zal nalaten de nodige maatregelen te nemen. Dit past perfect in de "forming"-fase.

Afspraak 2

Tijdens klassenraden, kringgesprekken en leerlingenraden komt voortdurend aan bod dat alle leerkrachten pestgedrag sterk afkeuren.

Afspraak 3

Tijdens het startend klasgesprek in september maken we duidelijk dat kinderen altijd bij de leerkracht terecht kunnen met hun problemen. Hulp vragen is zeker niet hetzelfde als klikken.

Alle kinderen zijn verantwoordelijk om een pestprobleem aan te kaarten. Kinderen die dit liever anoniem doen kunnen dit door onopgemerkt een briefje op de lessenaar te leggen of via de "praatjuf" op de website.. Toch prefereren we de mondelinge communicatie omdat het probleem door vraagstelling meteen veel beter in kaart kan gebracht worden.

Afspraak 4

Bij melding van pestgedrag proberen we eerst om dader en slachtoffer de kans te geven het zelf bij te praten. Ze worden verplicht om vijf minuten met elkaar te praten en nadien terug naar de leerkracht te komen. Als er een oplossing is, dan vraagt de leerkracht om zichtbaar handen te schudden en sorry te zeggen. Waarschijnlijk gaat het in zulke gevallen niet om echt pestgedrag, eerder om een banale ruzie. In de kleuterklasjes kan dit vaak opgelost worden door een handje te geven of een knuffel. Bij kleuters dient dergelijk gesprekje altijd gestuurd te worden. Gebruik hiervoor de 7 stappen van de “No Blame”-aanpak (zie bijlage).

Tip: Laat kinderen tijdens het gesprek elkaar steeds aanspreken met hun voornaam.

Afspraak 5

Op het moment dat beide partijen er niet uitkomen, gaat de leerkracht een verhelderingsgesprek aan en probeert nieuwe afspraken te maken. De kinderen krijgen de kans om zonder straf terug een positieve relatie op te bouwen.

Afspraak 6

Bij extreem pestgedrag wordt altijd de directie op de hoogte gebracht, alsook de “groene leerkracht” (juf Lincy). Directie en/of leerkrachten nemen contact op met de ouder via telefoon of met een briefje in gesloten omslag. Wel dient er een bewijs te zijn dat de ouders dit briefje gelezen hebben (bijv. handtekening)

Afspraak 7

Bij herhaaldelijk ruzie/pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling en treden de fases van bestraffing in werking. Hij oordeelt in eer en geweten of één of beide partijen de sanctie krijgen.

Afspraak 8

Sociaal isoleren (time-out) lijkt ons een zinvolle straf. De leerkracht schat de ernst van de straf in en kan tot de volgende besluiten komen :

- *op de stip staan (speelplaats) gedurende een korte speeltijd (voor een verbale ruzie).*
- *een pedagogisch verantwoorde straftaak (doe-taakje bij de kleuters) tijdens een volledige pauze.*
- *bij aanhoudend wangedrag straf in overleg met zorgcoördinator en directeur*
- *bij veelvuldig wangedrag straf in overleg met zorgcoördinator, de directeur en de ouders (gedragscontract).*

Afspraak 9

Na de straf voor pestgedrag gaan we nog eens een kort gesprek aan met de dader en gaan na of hij zich bewust is van zijn daden. Hij wordt verplicht zijn excuses aan te bieden aan de gepeste leerling. Dit kan ook via een excuusbrief die hij aan de leerkracht en de gepeste laat lezen.

We maken de pester ook duidelijk dat een verandering in zijn gedrag ook opgemerkt zal worden en eventueel beloond met een schouderklopje of een aanmoedigend woordje, ten minste als hij zich aan de regels houdt.

Indien we vinden dat de gepeste ook sociaal weerbaarder moet worden, dient ook met hem of haar een gesprek aangegaan te worden.

In moeilijk oplosbare situaties kan zowel voor daders en slachtoffers externe hulp ingeroepen worden (CLB) voor een sociale vaardigheidstraining.

Afspraak 10

In onze school is juf Lincy de vertrouwensleraar en de directeur een aanspreekpunt. Ze kunnen bemiddelen als leerkrachten een tweede opinie willen of ook wanneer leerlingen wensen te praten met een andere leerkracht. Deze leerkrachten worden kenbaar gemaakt in het begin van het schooljaar tijdens het kringgesprek over pestgedrag.

Voor ouders is de directeur de vertrouwenspersoon. Hij is het aanspreekpunt in de school bij pestgedrag.

Afspraak 11

In extreme gevallen kan een kind na de tuchtprocedure geschorst of verwijderd worden (zie schoolreglement).

Bronnen :

“Pesten aanpakken, wat kunnen ouders doen?” – ouderkoepelverenigingen GO!, KOOGO, VCOV.

Robinson, G. & Maines B. (2009). Een schreeuw om hulp. De No-Blame-aanpak bij pesten. Mechelen: Bakermat.